

ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในจีน ลาว และไทย

The Relationship of Lue Ethnic Groups in People's
Republic of China, Laos PDR, and Thailand

วิชุดา มาตันบุญ¹

Wichulada Matanboon

E-mail: vichu.m@hotmail.com, wichulada.m@cmu.ac.th

Received: August 1, 2022

Revised: March 27, 2023

Accepted: April 4, 2023

¹ นักวิจัยชำนาญการพิเศษ ศูนย์วิจัยปัญหาสังคม สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Researcher, Senior Professional Level, Social Problem Research Center, Social Research Institute,
Chiang Mai University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยึดโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในจีน ลาว และไทย พื้นที่วิจัยคืออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และขยายพื้นที่เก็บข้อมูลไปที่ชุมชนลื้อแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และชุมชนลื้อที่เมืองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การทำเวทีชุมชน และการจัดประชุมวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลื้อทั้งสามประเทศส่วนใหญ่มีการยึดโยงความสัมพันธ์กันบนฐานของ 1) ความเป็นชาติพันธุ์ลื้อด้วยกัน ได้แก่ เครื่องยาคู เครื่องยาคูโดยการสมรส งานประเพณี และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และที่มาของคนลื้อแต่ละพื้นที่ 2) การนับถือศาสนาพุทธ 3) ความเชื่อด้านผีบรรพบุรุษและสายสกุล รวมถึงผีบ้านและผีเมืองที่เป็นหัวใจสำคัญที่เห็นเป็นรูปธรรมในชุมชนลื้อทุกแห่ง และ 4) ผ่านเครือข่ายการค้าขาย เมื่อพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อในไทยกับลื้อในจีนและลื้อในไทยกับลื้อในลาว พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ลักษณะการยึดโยงความสัมพันธ์กันของลื้อในไทยกับลื้อในจีนนั้นมีความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่เพิ่มเข้ามาคือ เครือข่ายของสมาคมลื้อแห่งประเทศไทยที่เชื่อมความสัมพันธ์ข้ามประเทศไปยังลื้อสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และเครือข่ายของนักศึกษาจีนที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย และในส่วนของ การยึดโยงความสัมพันธ์กันของลื้อในไทยกับลื้อในลาวนั้นมีการยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นทางการของหน่วยงานรัฐ ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้คนลื้อมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นคือนโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของรัฐที่มีการสร้างสะพานมิตรภาพเพื่อเชื่อมไทย-ลาวแห่งที่ 4 และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสารกันได้เร็วและง่ายขึ้น

คำสำคัญ: การยึดโยงความสัมพันธ์ ลื้อในจีน ลื้อในลาว ลื้อในไทย

Abstract

The relationship of Lue ethnic groups in People's Republic of China, Laos PDR, and Thailand is a qualitative research study. The aim of this research is to study the relationship of Lue ethnic groups in China, Laos and Thailand. The research areas cover a Chiang Khong District, Chiang Rai Province, the Lue Community in Bo Kaeo Sub-District in Lao People's Democratic Republic and the Lue community in Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture, Yunnan Province, in People's Republic of China. This research uses observational data collection methods, in-depth interviews, group discussions, community conferences and the organization of academic conferences to analyse the dataset. The research found that Lue people in all three countries are linked together based on 1) The Lue ethnicity, including kinship and bloodline, trading network, traditions and culture, history and origin of Lue people in each area; 2) Buddhism and ancestral beliefs, including household spirits and city spirits that they respect and serve as a heart of Lue community; 3) Some areas established relationships through formal networks and participation in government activities; and 4) Trading networks and business. The relationships between the Lue ethnic group in Thailand and the Lue ethnic group in China, and the Lue ethnic group in Thailand and the Lue ethnic group in Lao PDR were mostly similar. The Lue ethnic group in Thailand and the Lue ethnic group in China, however, established a new form of cross-border relationship through Lue Thailand Association with Lue Xishuangbanna Yunnan, People's Republic of China, and the Chinese student network in Thailand. The Lue ethnic group in Thailand and the Lue ethnic group in Lao PDR established a relationship through participation in government activities. Nowadays, an

important factor that helps Lue people to strengthen relations even in different countries is the policies for social and economic development of the state with the construction of the 4th Thai-Lao Friendship Bridge. Also, the Internet network facilitates faster and easier communication.

Keywords: Relationship Linkage, Lue in China, Lue in Laos PDR, Lue in Thailand

บทนำ

พื้นที่ลุ่มน้ำโขงมีความอุดมสมบูรณ์มีความหลากหลายทางชีวภาพช่วยเติมเต็มความอุดมสมบูรณ์ให้กับไร่นาด้วยตะกอนดินที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุ ป่าไม้ และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ผู้คนประมาณร้อยละ 80 จากทั้งหมด 300 ล้านในภูมิภาคนี้ ต่างพึ่งพาอาศัยระบบธรรมชาตินี้โดยตรงในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงประกอบด้วยประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศเมียนมาร์ ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย (Geo-Informatics and Space Technology Development Agency, 2022) พื้นที่ลุ่มน้ำโขงยังเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของกลุ่มคนพูดภาษาตระกูลไทยที่มาจากจีนตอนใต้โดยอาศัยเรียงรายอยู่ลุ่มน้ำสำคัญ รวมถึงแม่น้ำโขงด้วยที่เกิดขึ้นมาเมื่อ 3000 กว่าปีมาแล้ว ตั้งแต่บริเวณภาคใต้ของจีนนับตั้งแต่มณฑลยูนนาน รวมถึงดินแดนใกล้เคียง เช่น มณฑลกว๋างสีกับมณฑลกว๋างตุ้ง นับเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาค “อุซาคเนย์สมัยโบราณ” ที่มีประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านรวมอยู่ด้วย (Wongthes, 1994) มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ หากย้อนไปในอดีตพื้นที่ชายแดนบริเวณประเทศไทยและประเทศลาวไม่ได้มีพรมแดนขวางกั้น ความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงเป็นเหมือนพี่น้องกัน ไปมาหากันได้ง่าย แต่หลังจากมีการปักเขตแดนเพื่อแบ่งกันอาณาเขต ซึ่งได้เริ่มหลังจากเหตุการณ์วิกฤตการณ์สยาม ร.ศ. 112 ที่ฝรั่งเศสได้ส่งกำลังทหารรุกเข้ามาทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และบังคับให้รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลงนามในสนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยาม ในปี ค.ศ. 1893 (พ.ศ. 2436) ซึ่งสนธิสัญญาดังกล่าวถือเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่กำหนดเขตแดนระหว่างไทย - ลาว

และทำการปักหลักเขตแดนใหม่เพื่อความชัดเจน ซึ่งไทยและลาวได้ดำเนินการสำรวจและปักหลักเขตแดนกันมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เส้นเขตแดนระหว่างไทยและลาวทางบกสามารถระบุได้ชัดเจนจนกระทั่งสามารถดำเนินการปักหลักและจัดทำเขตทางบกได้ถึง 96 เปอร์เซ็นต์ของเส้นเขตแดนทางบกทั้งหมด (Thippimol et al, 2011) ทำให้พื้นที่ดังกล่าวถูกแยกออกจากกัน ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่สองฝั่งโขงจึงดูห่างไกลออกไป การไปมาหากันมีความยากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์สองฝั่งโขงยังมีมาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถึงแม้ว่าจะมีการอพยพหรือเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่ต่างถิ่นก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์ไว้เสมอ ยกตัวอย่างความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยที่ยังคงมีการติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ที่ประเทศอเมริกา (Leepreecha, 2015) ในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศยิ่งทำให้การติดต่อสื่อสารกันของมนุษย์มีความสะดวกและง่ายมากขึ้นโดยผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงที่มีความน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น เช่น ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ลื้อมีประวัติศาสตร์การอพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ในอดีต ด้วยเหตุผลทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงภายในของประเทศจีนและความยากจน ปัจจุบันชาวลื้ออาศัยอยู่ในประเทศลาว เมียนมาร์ จีน และไทย ลื้อที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้มีการกระจายตัวอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง และลำพูน (Matanboon, 2016) ด้วยประวัติการเคลื่อนย้ายที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน ทำให้สายสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อทุกพื้นที่ยังคงมีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันถึงแม้จะมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดนแต่ความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อยังคงมีอยู่อย่างแน่นแฟ้น มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีการเดินทางไปมาหาสู่กันทั้งในไทย ลาว เมียนมาร์ และจีนตอนใต้

ด้วยธรรมชาติของคนลื้อที่ชอบอยู่ใกล้ขีดธรรมชาติ จึงพบว่าชุมชนลื้อมักตั้งอยู่ริมแม่น้ำ มีแม่น้ำสายหลักที่เป็นเสมือนเส้นทางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ของคนลื้อในแถบภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเข้าด้วยกันคือแม่น้ำโขง ซึ่ง Powedder (2018) พบว่าคนลื้อแถบพรมแดนของมณฑลยูนนาน (ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน) ภาคเหนือของไทย และภาคเหนือของลาวมีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นธรรมชาติผ่านเส้นทางแม่น้ำโขง ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในแถบลุ่มน้ำโขง พบว่าสิ่งที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนลื้อในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงและชายแดนเป็นเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้มีการไปมาหากันน้อยลง อย่างไรก็ตาม ความนิยมในการใช้สื่อโซเชียลของคนในสังคมก็ช่วยกระชับความสัมพันธ์ของคนลื้อให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

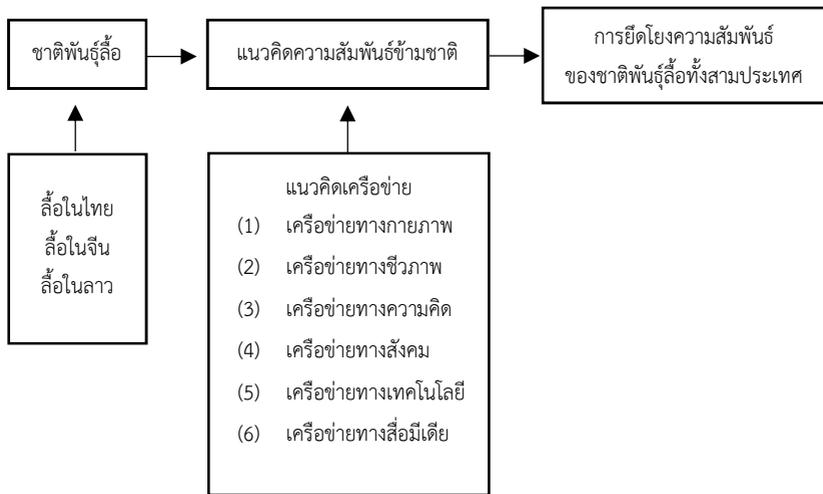
บทความวิจัยนี้จึงต้องการนำเสนอถึงเครือข่ายและการยึดโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในจีน ลาว และไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ลื้อ รวมถึงการพัฒนาชุมชนไทลื้อและการวางแผนพัฒนาในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในยุคที่ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการยึดโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในจีน ลาว และไทย

กรอบแนวคิด

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดเครือข่าย (Network Concept) และแนวคิดความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnational Ties Concept) โดยใช้พื้นที่ชุมชนไทลื้อในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่เป้าหมายในการเก็บข้อมูล มีกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมและวางแผนการวิจัย ในด้านการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การประสานงานกับพื้นที่ และการจัดทำเครื่องมือการวิจัย 2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) บริบทพื้นที่วิจัยและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและเครือช่ายชาติพันธุลือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเด็นเกี่ยวกับเครือช่ายชาติพันธุลือ การจัดเวทีชุมชนเพื่อนำเสนอผลการวิจัยในช่วงแรกให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบข้อมูลและเป็นการรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน และการวิเคราะห์ข้อมูล และ 3) ขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัย โดยเริ่มจากการจัดทำ (ร่าง) รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ก่อนแล้วจัดสัมมนาวิชาการเพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่เป็น (ร่าง) รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป้าหมายและผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความ

ถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง เพื่อนำข้อเสนอแนะจากเวทีไปปรับปรุงและเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

พื้นที่เป้าหมายโครงการคือชุมชนลื้อในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive) เพราะเป็นชุมชนลื้อที่มีขนาดใหญ่และมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ลื้อในสปป.ลาวและจีน ได้แก่ บ้านศรีดอนชัย บ้านห้วยเม็ง และบ้านหาดบ้าย และมีการขยายพื้นที่เก็บข้อมูลไปในชุมชนลื้อที่สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่ ชุมชนลื้อเมืองเชียงรุ่ง ชุมชนลื้อเมืองฮุน และชุมชนลื้อเมืองฮาย และชุมชนลื้อที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ บ้านปุงนาหนุน บ้านพิมลสิน บ้านดอนจัยหรือบ้านห้วยน้ำเหลือง และบ้านท่าฟ้า ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายหลักแบบเจาะจง (Purposive) คือเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำไม่เป็นทางการในชุมชนลื้อ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีอาชีพค้าขาย จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 45 คน แยกเป็นเพศชาย 28 คน และเพศหญิง 17 คน กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 72 คน ทั้งหมดจำนวน 12 กลุ่มๆ ละ 5-8 คน แยกเป็นประเทศไทย 5 กลุ่ม สปป.ลาว 4 กลุ่ม จีน 3 กลุ่ม นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลรองที่เป็นคนในชุมชน พ่อค้า ผู้ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าไหล่วิธีการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลในอำเภอเชียงของโดยการแนะนำจากแกนนำลื้อที่นักวิจัยเคยรู้จักและคุ้นเคยมาก่อน หลังจากนั้นจึงได้รับการแนะนำให้รู้จักกับผู้ให้ข้อมูลคนอื่น (Snowball Technique) ส่วนการเก็บข้อมูลในต่างประเทศใช้วิธีการแบบไม่เป็นทางการ โดยการเก็บข้อมูลที่ประเทศลาวได้อาศัยแกนนำลื้อที่อำเภอเชียงของ ที่มีญาติอยู่ในพื้นที่เป้าหมายที่เก็บข้อมูลและได้แนะนำให้เก็บข้อมูลกับแกนนำลื้อที่ลาว (Snowball Technique) และวิธีการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลในประเทศจีนได้ใช้วิธีการเข้าถึงโดยการแนะนำของนักศึกษาจีนที่มาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยได้แนะนำผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแกนนำลื้อที่สิบสองปันนา (Snowball Technique) การเดินทางไปเก็บข้อมูลได้มีนักศึกษาจีนร่วมเดินทางด้วยและมีบทบาทอย่างมากในการช่วยประสานงานและการสื่อสาร และได้มีแกนนำลื้อที่อำเภอเชียงของร่วมเดินทางไปด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมและใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เก็บข้อมูลในสถานที่ที่ต่างกัน และการเก็บข้อมูลกับบุคคลหลายคน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ยังได้ใช้คนเก็บข้อมูลหลายคนและใช้หลายวิธีการในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

1. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและการกระจายตัวของชาติพันธุ์ลื้อในเขต ลุ่มน้ำโขงตอนบน

กลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในอดีตอาศัยอยู่ในประเทศจีนและมีประวัติศาสตร์การอพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้คือแคว้นสิบสองปันนา มาอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงเมื่อครั้งเกิดสงครามเพราะถูกกดขี่จากจีนและความยากจน มีวิถีการดำเนินชีวิตอยู่ใกล้ชัชรธรรมชาติ นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ชาติพันธุ์ลื้อมีการกระจายตัวอยู่ในรัฐฉานประเทศเมียนมาร์ ภาคเหนือของประเทศสปป.ลาว และในพื้นที่ภาคเหนือของไทยคือพะเยา เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ น่าน ลำปาง และลำพูน ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่ามีชาติพันธุ์ลื้ออาศัยอยู่เป็นชุมชนใหญ่ ๆ 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย บ้านห้วย ตำบลริมโขง และบ้านหาดบ้าย ตำบลริมโขง ชาติพันธุ์ลื้อมีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ได้แก่ ภาษาพูด อาหาร การแต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ลื้อ และการทอผ้าลวดลายไทลื้อ ปัจจุบันพื้นที่อำเภอเชียงของ จึงเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมลื้อ และมีโครงการพัฒนาของรัฐหลายโครงการที่เข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว และพบว่าในพื้นที่อำเภอเชียงของยังมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับลื้อทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. ลักษณะการยึดโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับชาติพันธุ์ลื้อในประเทศจีนและลาว

2.1 การยึดโยงความสัมพันธ์ของลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับ
ลื้อแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1.1 การยึดโยงความสัมพันธ์บนฐานความเป็นชาติพันธุ์ลื้อด้วยกัน มีดังนี้

2.1.1.1 เครื่องญาติ ได้แก่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา ลูก หลาน เหลน ในชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของมักมีการติดต่อกันและไปมาหาสู่กับชุมชนลื้อ ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีต ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันแบบเครือญาติที่มีเชื้อสายเดียวกัน แต่มีการแยกย้ายกันตั้งบ้านเรือนออกไปอยู่คนละฝั่งน้ำโขง เพราะมีการอพยพในอดีตเพื่อหาที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ยังขยายเครือข่ายออกไปเป็นเครือข่ายด้านอาชีพของคนลื้อทั้งสองฝั่งอีกด้วย กล่าวคือ ชุมชนลื้อที่บ้านห้วยเม็งส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกผลไม้เป็นหลัก มีพ่อค้าที่เป็นคนลื้อและเป็นญาติกันจากฝั่งสปป.ลาว ได้เข้ามารับซื้อผลไม้ในพื้นที่บ้านห้วยเม็งเพื่อส่งไปขายที่ประเทศจีน

2.1.1.2 เครื่องญาติโดยการสมรส (แต่งงานกันหรือมาดองกัน) ทั้งสองฝ่ายถือว่าเป็นญาติกัน เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแต่งงานของคนลื้อทั้งสองฝั่งโขง มีการนับญาติผ่านครอบครัวของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เวลามีสงานบุญหรืองานประเพณีในชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของหรือในชุมชนลื้อที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็จะมีการบอกบุญหรือเชิญญาติของทั้งสองฝ่ายเข้าร่วมงาน เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อทั้งสองพื้นที่ และเครือข่ายแบบนี้มีการขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ

2.1.1.3 เครื่องญาติที่มีความสัมพันธ์กันผ่านการ "ยกลูกแก้ว" หรือ "การยกพระ" หรือการเป็น "แม่ยก" ของผู้หญิงลื้อที่ไม่มีลูกผู้ชายแต่หากมีเด็กผู้ชายจะบวชเณรหรือบวชพระ (คนลื้อที่นี้เรียกเณรและพระว่าพระเหมือนกัน) คำว่า "แม่ยก" นี้ ลื้อชุมชนหาดบ้ายเรียกว่าการเป็น "แม่ยก" ส่วนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัยและห้วยเม็งเรียกว่า "แม่ยอ" หมายถึงผู้หญิงลื้อที่ไม่มีลูกผู้ชายแต่ต้องการทำบุญตามความเชื่อของชาวลื้อที่หากได้ทำบุญหรือส่งเสริมให้บุตรหลานได้บวชเณรหรือบวชพระจะได้บุญมาก และได้ขึ้นสวรรค์ จะใช้วิธีทำบุญร่วมกับครอบครัวที่มีลูกชายจะบวช หากเป็นผู้ชายเรียกว่า "พ่อยอ" เรียกวิธีการทำบุญแบบนี้ว่า "การยกพระ" เรียกผู้หญิงที่ทำบุญด้วยวิธีนี้ว่า "แม่ยก" แม่ยกเรียกพระว่า "ลูกแก้ว" แม่ยกหนึ่งคนมีลูกแก้วได้หลายคนและในการบวชแต่ละครั้งลูกแก้วก็มีแม่ยกได้หลายคนเช่นกัน

2.1.1.4 เครือข่ายชาติพันธุ์ลื้อผ่านงานประเพณีและวัฒนธรรมของลื้อ ที่มีการเชื่อมโยงกันผ่านงานบุญหรืองานประเพณีของชุมชนลื้อทั้งสองฝั่ง หากมีงานประเพณีสำคัญชุมชนทั้งสองพื้นที่จะทำบัตรเชิญถึงผู้ใหญ่บ้านซึ่งเรียกเครือข่ายรูปแบบนี้ว่า “เครือข่ายหัวบ้าน” ส่วนทางวัดจะทำบัตรเชิญถึงเจ้าอาวาสวัดเรียกเครือข่ายแบบนี้ว่า “เครือข่ายหัววัด” เวลาจัดงานประเพณีที่สปป.ลาว หรือที่อำเภอเชียงของลื้อทั้งสองพื้นที่จะมีการเชิญเครือข่ายหัวบ้านและเครือข่ายหัววัดทุกครั้ง เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อทั้งสองพื้นที่

2.1.1.5 การมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนลื้อ ที่มีประวัติศาสตร์การเดินทางของบรรพบุรุษมาจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จากประวัติศาสตร์บรรพบุรุษของชาวลื้อได้มีการเดินทางมาจากแคว้นสิบสองปันนามาหลายเส้นทาง แล้วมีการแยกกันออกไปหาพื้นที่ทำกินและตั้งชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ หลายพื้นที่ แม้ว่าอยู่คนละพื้นที่แต่หากมีการสอบถามถึงบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์การเดินทางของลื้อแต่พื้นที่ก็จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของคนลื้อในอดีต และส่งผ่านมายังคนลื้อรุ่นต่อ ๆ มา ดังนั้นการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนลื้อและความเป็นชาติพันธุ์ที่มีที่มาจากที่เดียวกันเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของลื้อได้อย่างรวดเร็วและค่อนข้างเหนียวแน่นด้วยความรู้สึกเป็น “พวกเดียวกัน” หรือเป็น “กลุ่มเดียวกัน” ของคนลื้อ

2.1.1.6 ความเชื่อเรื่องผีและสายเครือญาติที่สืบเนื่องมาจากการอพยพมาจากเมืองอูและเมืองสิงห์ ที่เป็นเสมือนระบบการปกครองของชุมชนลื้อที่เรียกว่า “ไตเหือน” ที่หมายถึง การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวลื้อที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีและสายเครือญาติที่สืบเนื่องมาจากเมืองอูและเมืองสิงห์ มีการสืบเชื้อสายหรือการสืบผีที่มีลักษณะความเป็นอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนของคนที่เป็นเหมือนญาติกันโดยการสืบสายมาจากบรรพบุรุษจำนวน 5 ไตเหือน คือ ไตเหือนน้ำห้วย ไตเหือนกอขาม ไตเหือนนายไตเหือนกลาง และไตเหือนก้างเถิน ซึ่งไม่มีลายลักษณ์อักษรระบุไว้แต่มีการเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การยึดโยงความสัมพันธ์กันแบบนี้มีที่ชุมชนลื้อศรีดอนชัยและบ้านห้วยเม็ง แต่ในบ้านหาดบ้าย ตำบลริมโขงไม่มี การตั้งชื่อ “ไตเหือน” แต่ละชื่อนั้นสืบสายกันมาตามประวัติศาสตร์ที่คนลื้อเคยอยู่ในแคว้นสิบสองปันนาในอดีต ชุมชนลื้อแต่ละพื้นที่

มีการตั้งชื่อไต่เฮียงแตกต่างกันออกไป แต่แตกต่างกันไม่มากนัก ชาวลื้อในชุมชนศรีดอนชัย มีการสืบทอดและสายสัมพันธ์มาจากเมืองอู แคว้นสิบสองปันนาในอดีตและเป็นเขตพื้นที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ซึ่งหากเป็นคนลื้อที่เดินทางเข้ามากลุ่ม เดียวกันจะมีการปกครองโดยใช้ “ระบบไต่เฮียง” เหมือนกัน เช่น ชุมชนลื้อที่บ้านท่าฟ้า และบ้านโป่งนาหนูน แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

2.1.1.7 ความเชื่อและการนับถือผีบ้าน ผีเมือง ของชาวลื้อที่มีการสร้าง “ใจกลางบ้าน” หรือ “หลักใจกลางบ้าน” หรือ “ใจบ้าน” ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นสวดือบ้านสวดือเมือง นับเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของหมู่บ้าน ทั้งด้านความสามัคคี ความร่มเย็นเป็นสุขของคนในชุมชน โดยรวมทุกอย่างเป็นหนึ่งในเดียวอยู่ที่ใจกลางบ้าน บ่งบอกถึงความภาคภูมิใจของคนลื้อ ที่ชุมชนศรีดอนชัยมีลักษณะเป็นเสาขนาดใหญ่ 8 กำมือ สูง 6 เมตร ใช้ฝังลงดินครึ่งหนึ่ง ตรงปลายเสาทำเป็นดอกบัวและมีกลีบดอกบัว อยู่ปลายเสา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านลื้อ ในแต่ละปีชุมชนลื้อจะมีวันที่ทำพิธีกรรม สำคัญเพื่อส่งเคราะห์บ้าน เช่น ที่ชุมชนศรีดอนชัยมี “พิธีส่งเคราะห์บ้าน” ทุกวันอังคารล่อง คือวันที่ 13 เมษายน ที่ใจกลางบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลของชุมชนและเป็นการขอพร ให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข

2.1.1.8 ความเชื่อเรื่อง “ผีบรรพบุรุษ” ไม่ว่าชาวลื้อจะอพยพ ไปอยู่ที่แห่งใดจะต้องเชิญผีบรรพบุรุษไปไว้ในชุมชนเพื่อเป็นที่เคารพและเป็นที่ยึดทาง จิตใจให้กับคนในชุมชน เช่น การนับถือเจ้าบ่อพญาคำของชุมชนลื้อศรีดอนชัย และชุมชน ลื้อห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย การนับถือ “เจ้าพ่อเตี้ยไก่อแจ้” ของชุมชน ลื้อหาดบ้าย ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และชุมชนลื้อที่บ้านท่าฟ้า แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ชุมชนลื้อศรีดอนชัยและลื้อบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ นับถือผีบรรพบุรุษ คือ “เจ้าบ่อพญาคำ” ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำของชาวลื้อที่มีบทบาทสำหรับ ชุมชนและคนลื้อในอดีต และได้เล่าสืบทอดกันมา ทำหน้าที่ดูแลปกป้องรักษาชาวลื้อ หากมี เหตุการณ์อะไรไม่ดีเกิดขึ้นกับชุมชน ชาวบ้านจะต้องมีการจัดบวงสรวงด้วยข้าว กล้วย หมู เป็ด และไก่ โดยมีข้อห้ามคือ ห้ามผู้หญิงเข้าไปในเขตบวงสรวงโดยเด็ดขาด และห้ามผู้ชาย

ที่อยู่ต่างหมู่บ้านที่ไม่ใช้คนลื้อเข้าไปด้วย ผีเจ้าเมืองมีบทบาทในด้านการเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในชุมชน ทำให้มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการใช้ชีวิตและเป็นที่พักพิงทางด้านจิตใจของคนทั้งชุมชน ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษของคนลื้อที่อำเภอเชียงของเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์กับลื้อในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ง่าย เพราะมีหอเจ้าที่ที่แต่ละชุมชนเคารพนับถือ โดยเฉพาะลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัยกับลื้อที่บ้านท่าฟ้าและบ้านโป่งนาหนูน แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นกลุ่มลื้อที่มีประวัติศาสตร์การอพยพมาด้วยกัน จึงเคารพและนับถือผีบรรพบุรุษชื่อ “เจ้าบ่อพญาคำ” เหมือนกัน หากมีการพูดคุยกันแล้วรู้ว่าคนลื้อมีการนับถือเจ้าบ่อเหมือนกันก็สามารถสานสัมพันธ์กันได้เร็วขึ้น

2.1.1.9 ระบบนามสกุล เป็นสิ่งที่บ่งบอกสายสัมพันธ์ของคนลื้อในประเทศไทย กล่าวคือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย แต่เดิมคนลื้อก็เหมือนกับคนไทยที่ไม่มีนามสกุลและในสมัยราชการที่ 6 ได้บัญญัติให้มีนามสกุลขึ้นเมื่อผู้นำไปจดชื่อหรือนามสกุลมักจะใช้เหมือนกัน เช่น “วงศ์ชัย” “ธรรมวงศ์” “จันตาคาด” ซึ่งการใช้นามสกุลเหมือนกัน ในแต่ละหมู่บ้านมักมีนามสกุลที่เหมือนกันหมด เป็นเหมือนเอกลักษณ์ของชุมชนลื้อในพื้นที่ต่าง ๆ ไป เช่น ชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของใช้นามสกุล “วงศ์ชัย” บ้านหาดบ้าย อำเภอเชียงของ ใช้นามสกุล “ธรรมวงศ์” บ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ ใช้นามสกุล “จันตาคาด” และ “หงส์คำ” เมื่อเห็นนามสกุลของคนลื้อแล้วสามารถบอกได้ว่าเป็นคนลื้อที่อยู่ที่ไหน มีพื้นเพมาจากไหน ซึ่งคนลื้อในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสามารถแยกได้ว่าลื้อในชุมชนไหนเป็นญาติกันบ้าง

2.1.2 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านการนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท

ชาวลื้อถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทหรือไตที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท และมีความศรัทธาในพุทธศาสนา ดังนั้นการนับถือพุทธศาสนาเหมือนกันจึงเป็นสิ่งที่ช่วยยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อด้วยกัน พุทธสถานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น วัดโบสถ์ พระพุทธรูป ช่วยทำให้คนลื้อสามารถสานต่อความสัมพันธ์กันได้ง่ายและรวดเร็ว และเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์กันได้แน่นแฟ้น แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน

2.1.3 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาของรัฐ

ในพื้นที่

ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีชุมชนท่องเที่ยวจำนวนหลายหมู่บ้านที่เป็นชุมชนลื้อ ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงปีพ.ศ.2560 เป็นต้นมาที่กระแสนักท่องเที่ยวชุมชนเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานพัฒนาชุมชน ฯลฯ ส่งผลให้หน่วยงานในพื้นที่คือที่ว่าการอำเภอเชียงของได้มีโครงการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวชาติพันธุ์ลื้อศรีดอนชัยและชุมชนลื้อหาดบ้าย มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของกับชุมชนลื้อที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีสำนักงานอำเภอเชียงของเป็นหน่วยงานรัฐที่พาดำเนินงานในชุมชนลื้อจากอำเภอเชียงของไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวกับชุมชนลื้อที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปีพ.ศ.2560-2562 โดยมีนายอำเภอเชียงของเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนลื้อทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ

2.1.4 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านระบบการค้าขาย แยกออกเป็น 2 รูปแบบ

ได้แก่

2.1.4.1 การแลกเปลี่ยนสินค้าและการค้าขายระหว่างคนลื้อสองฝั่งโขงที่มีการค้าขายและแลกเปลี่ยนกันมาตั้งแต่อดีต ในอดีตเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าและพัฒนามาเป็นการซื้อขายตามแนวชายแดน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าตามฤดูกาล ได้แก่ ผัก ผลไม้ ของป่า รวมถึงผ้าทอ ในปัจจุบันมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันน้อยลงแต่มีการซื้อขายกันมากขึ้น พื้นที่ที่มีการซื้อขายสินค้าระหว่างสองฝั่งโขง ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านหาดบ้าย ที่มีพื้นที่อยู่ติดน้ำโขงและสามารถมองเห็นฝั่งแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อย่างชัดเจน มีตลาดเช้าที่ตั้งอยู่ริมน้ำโขง ตลาดเปิดทุกวันพฤหัสบดีเป็นต้นไปถึงประมาณ 10 โมงเช้า สินค้าหลักจากแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ อาหารตามฤดูกาล ส่วนใหญ่เป็นอาหารตามธรรมชาติ ได้แก่ ผัก ผลไม้ ห่อไม้ และผ้าทอส่วนใหญ่เป็นลวดลายของลื้อ ส่วนสินค้าหลักจากฝั่งประเทศไทย

ได้แก่ อาหารแห้ง และสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน แป้ง ฯลฯ ปัจจุบันยังมีสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ที่เป็นจุดเชื่อมเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับสปป.ลาวที่ชาวลื้อได้มีการค้าขายระหว่างกันโดยใช้เส้นทางนี้ สินค้าส่วนใหญ่เป็นผลไม้ตามฤดูกาล ได้แก่ ส้มเขียวหวาน ส้มโอ และสับปะรด แม้ว่าปัจจุบันจะมีเส้นแบ่งพรมแดนและมีขั้นตอนการเข้าเมืองที่ยุ้งยากตามที่กฎหมายกำหนดก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ของคนลื้อทั้งสองประเทศ

2.1.4.2 ความสัมพันธ์ในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง ที่มีนายทุนที่เป็นคนลื้อจากอำเภอเชียงของไปลงทุนให้ชาวลื้อที่แขวงบ่อแก้วทอผ้าให้ และคิดค่าแรง โดยการเป็นนายจ้างกับลูกจ้างระหว่างลื้อที่อำเภอเชียงของกับลื้อที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีนายทุนที่เป็นคนลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงของไปลงทุนให้คนลื้อหลายหมู่บ้านที่แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาวทอผ้าให้ โดยนายทุนได้ซื้ออุปกรณ์ทอผ้า เช่น กี่ทอผ้า ด้าย และพิมพ์ให้ โดยมีเงื่อนไขคือต้องทอผ้าตามลวดลายที่นายทุนกำหนดให้ และผ้าที่ทอได้ต้องขายให้กับนายทุนที่ไปลงทุนให้เท่านั้น หากมีการแอบขายให้คนอื่นก็จะมีกรยกเลิกการจ้างงาน รูปแบบการยึดโยงความสัมพันธ์กันในลักษณะนี้มีมาตั้งแต่อดีต แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นแฟ้นมากนัก ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ระหว่างสองฝ่าย

2.2 การยึดโยงความสัมพันธ์ของลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับลื้อสิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.2.1 การยึดโยงความสัมพันธ์บนฐานความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน มีดังนี้

2.2.1.1 เครือข่ายญาติที่ยังคงอาศัยอยู่สิบสองปันนา ที่มีการติดต่อและไปมาหากันบ้างนาน ๆ ครั้ง ซึ่งเป็นรุ่นพ่อของพ่อของคนลื้อที่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันเป็นรุ่นลูกรุ่นหลานที่ไม่ได้รู้จักกันแล้ว แต่ในชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของบางครั้งจะมีคนลื้อจากสิบสองปันนามาเยี่ยมพร้อมก็นำผ้าทอลื้อมาขายจำนวนมาก โดยบอกว่าเป็นลูกหลานของคนลื้อที่สามารถนับญาติกันได้ คนลื้อที่อำเภอเชียงของก็มักจะช่วยอุดหนุนโดยการซื้อผ้าทอไว้เพื่อจำหน่าย แม้ว่าบางครั้งก็ไม่ได้ต้องการผ้าเท่าไรเนื่องจากที่ชุมชนมีการทอผ้าอยู่แล้ว แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่เวลาสืบสายสัมพันธ์แล้วทำให้รู้สึกถึงความเป็นญาติกัน

2.2.1.2 เครือข่ายนักศึกษาลื้อสิบสองปันนาที่มาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีนักศึกษาลื้อที่มาจากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเรียนปริญญาตรี วิชาเอกภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในปีพ.ศ.2560-2561 มีนักศึกษาจากสิบสองปันนาจำนวน 12 คน ที่มาจากเมืองต่าง ๆ ได้แก่ 1) เมืองล่า 2) เมืองไฮ 3) เมืองเชียงรุ่ง 4) เมืองฮัม 5) เมืองลูน 6) เมืองม้ง และ 7) เมืองคอง นักศึกษาเหล่านี้ได้รู้จักกับชุมชนศรีดอนชัยผ่านการจัดกิจกรรมของจังหวัด และได้เข้าไปเที่ยวในชุมชนลื้อศรีดอนชัย หลังจากนั้นชุมชนจึงมีการติดต่อและเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของลื้อทั้งสองประเทศ เด็กนักศึกษาเหล่านี้ได้แนะนำให้คนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัยรู้จักกับครอบครัวลื้อของตนเองที่สิบสองปันนาผ่านทางการใช้โทรศัพท์มือถือโดยการวิดีโอคอล และให้พ่อแม่และปู่ย่าที่อยู่สิบสองปันนาพูดคุยกับคนลื้อที่ศรีดอนชัย เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างลื้อทั้งสองประเทศ

2.2.1.3 เครือข่ายสมาคมลื้อแห่งประเทศไทย ในแต่ละปีจะมีการพบปะระหว่างพี่น้องลื้อในประเทศไทย ซึ่งการจัดงานจะหมุนเวียนกันจัดไปในจังหวัดที่มีคนลื้ออาศัยอยู่ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน นับเป็นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ชาวลื้อที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งในการจัดงานดังกล่าวได้มีการเชิญทางญาติวงศ์สุดท้ายของเจ้าหลวงคำลื้อ กษัตริย์องค์สุดท้ายของคนลื้อที่สิบสองปันนาที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในประเทศไทยเข้าร่วมด้วย และยังมีคนลื้อที่อยู่สิบสองปันนาเข้าร่วมด้วย เป็นจุดที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างกลุ่มคนลื้อในประเทศไทย และระหว่างคนลื้อที่อำเภอเชียงของกับลื้อที่สิบสองปันนาด้วย และสมาคมลื้อแห่งประเทศไทยยังมีการเดินทางไปร่วมงานพบปะกับเครือข่ายลื้อที่สิบสองปันนา ที่เริ่มมีการจัดงานพบปะกันในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา

2.2.1.4 การมีประวัติศาสตร์ร่วมของคนลื้อ ที่มีประวัติศาสตร์การเดินทางมาจากแคว้นสิบสองปันนาของบรรพบุรุษ โดยมีการเดินทางจากสิบสองปันนามาหลายเส้นทาง แล้วมีการแยกกันออกไปหาพื้นที่ทำกินและตั้งชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าจะอยู่คนละพื้นที่แต่หากมีการไล่เลียงถึงประวัติศาสตร์การ

เดินทางเข้ามาของลื้อแต่ละพื้นที่ก็จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ของคนลื้อในอดีต และส่งผ่านมายังคนลื้อรุ่นต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การมีประวัติศาสตร์ร่วมของคนลื้อและความเป็นชาติพันธุ์ที่มีที่มาจากที่เดียวกันเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของลื้อได้อย่างรวดเร็วและเหนียวแน่น ดังการที่คณะวิจัยได้เดินทางไปเยี่ยมพี่น้องลื้อที่สิบสองปันนาจะเห็นว่าหากมีการพูดถึงเรื่องประวัติศาสตร์การอพยพของลื้อแล้วย่อมทำให้การสนทนาราบรื่นและใช้เวลา นั่งคุยกันค่อนข้างนาน และสิ่งที่สัมผัสได้คือความผูกพันของคนลื้อที่ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็เหมือนกันญาติที่ใกล้ชิดกันมาก ด้วยภาษาพูดและประวัติศาสตร์ทางสังคมและการเมือง

2.2.1.5 ความเชื่อเรื่องผีและสายสกุลที่สืบเนื่องมาจากเมืองอูและเมืองสิงห์ ที่เป็นเสมือนระบบการปกครองของชุมชนลื้อ ที่เรียกว่า “ไตเฮือน” ที่หมายถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวลื้อที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีและสายสกุลที่สืบเนื่องมาจากเมืองอูและเมืองสิงห์ มีการสืบเชื้อสายหรือการสืบผีที่มีลักษณะความเป็นอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนของคนที่เป็นเหมือนญาติกันโดยการสืบสายมาจากบรรพบุรุษ จำนวน 5 ไตเฮือน คือ ไตเฮือนน้ำห้วย ไตเฮือนกอขาม ไตเฮือนนาย ไตเฮือนกลาง และไตเฮือนก้างเถิน ซึ่งไม่มีลายลักษณ์อักษรระบุไว้แต่มีการเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สิ่งที่คนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัยเคารพนับถือคือเจ้าพ่อพญาคำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มที่มาจากเมืองอูหรือเมืองสิงห์ การตั้งชื่อ “ไตเฮือน” แต่ละชื่อนั้นสืบสายกันมาตามประวัติศาสตร์ที่เคยอยู่ในสิบสองปันนา ชุมชนลื้อแต่ละพื้นที่มีการตั้งชื่อไตเฮือนแตกต่างกันไปบ้างแต่ไม่มากนัก คนลื้อในชุมชนศรีดอนชัยมีการสืบผีและสายสัมพันธ์มาจากเมืองอู ซึ่งอยู่ในเขตเมืองสิบสองปันนาในอดีต แต่ปัจจุบันเป็นเขตพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งหากเป็นคนลื้อที่เดินทางเข้ามาในกลุ่มเดียวกันจะมีการปกครองโดยใช้ “ระบบไตเฮือน” เหมือนกัน ชุมชนลื้อที่บ้านหนองคำ เมืองวังสิบสองปันนาก็มีการระบบ “ไตเฮือน” ด้วยเช่นกัน

2.2.1.6 ความเชื่อและการนับถือผีบ้าน ผีเมือง ของชาวลื้อที่มีการสร้าง “ใจกลางบ้าน” หรือ “หลักใจกลางบ้าน” หรือ “ใจบ้าน” ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสวดือบ้านสวดือเมือง นับเป็นศูนย์รวมทุกอย่างของหมู่บ้าน ทั้งความมั่นคง ความสามัคคี ความร่มเย็นเป็นสุขของคนในชุมชน โดยรวมทุกอย่างของชุมชนอยู่ที่ใจกลางบ้าน เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนลื้อ ที่ชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในชุมชนลื้อ

ที่เมืองฮายมีใจกลางบ้านเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ เช่น บางหมู่บ้านให้ความสำคัญกับใจกลางบ้านมาก มีพื้นที่กว้าง และมีการสร้างสถานที่ขนาดใหญ่ บางหมู่บ้านมีพื้นที่น้อย และไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักเหมือนถูกละเลยและไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ในแต่ละปีชุมชนลื้อจะมีวันที่ทำพิธีกรรมสำคัญเพื่อส่งเคราะห์บ้าน เช่น ที่ชุมชนศรีดอนชัยมี “พิธีส่งเคราะห์บ้าน” ทุกวันสังขารล่องคือวันที่ 13 เมษายน ที่กลางใจบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลของชุมชนและเป็นการขอพรให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข ที่ชุมชนลื้อเมืองฮาย เมืองวัง และเชียงรุ่ง สิบสองปันนา ก็มีพิธีส่งเคราะห์บ้านในช่วงวันที่ 13 เมษายน หรือช่วงสงกรานต์เช่นกัน แสดงใจกลางบ้าน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ใจกลางบ้านที่บ้านยาง เมืองเจียงเจิน สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน
Figure 2. Spiritual Community Center, Jiangjiin City, Xishuangbanna Yunnan, People's Republic of China

2.2.1.7 ความเชื่อเรื่อง “ผีบรรพบุรุษ” ไม่ว่าชาวลื้อจะอพยพไปอยู่ที่ใดจะต้องเชิญผีบรรพบุรุษไปไว้ในชุมชนเพื่อเคารพและเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชนด้วย เช่น การนับถือ “เจ้าพ่อไก่อ่แจ้” ของชุมชนลื้อหาดบาย ตำบลริมโขง การนับถือเจ้าบ่อพญาคำของชุมชนลื้อศรีดอนชัยและลื้อที่บ้านห้วยเม็ง อำเภอลี้ของ “เจ้าบ่อพญาคำ” ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำของชาวลื้อที่มีบทบาทสำหรับชุมชนและคนลื้อในอดีต และได้เล่าสืบต่อกันมา ทำหน้าที่ดูแลปกป้องรักษาชาวลื้อ หากมีเหตุการณ์อะไรไม่เกิดขึ้นกับชุมชน ชาวบ้านจะต้องมีการจัดบวงสรวงด้วยวัว ควาย หมู เป็ด และไก่ โดยมีข้อห้าม

คือ ห้ามผู้หญิงเข้าไปในเขตบวงสรวงโดยเด็ดขาด และห้ามผู้ชายที่อยู่ต่างหมู่บ้านที่ไม่ใช่คนลื้อเข้าไปด้วย ฆิเจ้าเมืองมีบทบาทในด้านการเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในชุมชน ทำให้มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการใช้ชีวิตและเป็นที่พักทางด้านจิตใจของคนทั้งชุมชน

2.2.2 การยึดโยงความสัมพันธ์กันด้วยการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน

ชาวลื้อถือว่าเป็นกลุ่มไทหรือไตที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาทเหมือนกัน ดังนั้นการสัมพันธ์กันด้วยระบบความศรัทธาในพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนลื้อด้วยกัน แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่หากพุทธสถานไม่ว่าจะเป็นวัด พระพุทธรูป ย่อมเป็นสิ่งที่ให้เกิดการสานสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็ว จากการเข้าไปในชุมชนลื้อที่เมืองฮายของทมิฬวิจัยซึ่งเข้าไปพบกับการทำบุญให้คนตามทีวัด หลังจากที่ชาวลื้อที่เมืองฮายรู้ว่ามีคนลื้อมาจากประเทศไทยมา ทำให้ดีใจอย่างมากและสื่อสารพูดคุยกันด้วยภาษาลื้อกันอย่างสนุกสนาน ทำให้รู้ว่าที่วัดนี้เคยมีคนไทยมาทำบุญและทำของที่ระลึกจากชุมชนเป็นชาผู้เออร์เพื่อแจกให้เป็นของที่ระลึกให้กับแขกคนไทยที่เข้าไปทำบุญที่นี้ นับเป็นอีกจุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ทำให้คนลื้อได้สานต่อความสัมพันธ์กันง่ายขึ้น

2.2.3 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านระบบการค้าขาย

การยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านระบบการค้าขาย เป็นสิ่งที่มีอยู่ระหว่างคนลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และลื้อที่สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน มีอยู่ในปัจจุบัน การที่นักศึกษาลื้อจากสิบสองปันนาที่มาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้รู้จักกับคนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และได้นำสินค้าประเภทผ้าทอจากชุมชนลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รวมถึงสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของคนลื้อจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ไปจำหน่ายยังสิบสองปันนา ทำให้เป็นจุดยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านการค้าขาย ถึงแม้ว่าจะเป็นรูปแบบการค้าขายที่ไม่ได้มากนัก แต่ก็มีพัฒนาการและขยายวงกว้างเรื่อย ๆ และเชื่อมโยงไปยังพ่อค้าคนจีนที่เมืองฮายที่ได้เดินทางมารับผ้าทอลื้อถึงอำเภอเชียงของ และมีแนวโน้มในการส่งผ้าทอเพิ่มมากขึ้น

2.3. การยึดโยงความสัมพันธ์ของลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับลื้อที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และลื้อสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.3.1 การมีประวัติศาสตร์ร่วมของคนลื้อ ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ที่สิบสองปันนา และมีกรปกครองโดยระบอบกษัตริย์มาเป็นระยะเวลาหนึ่ง

ที่มีเจ้าหม่อมคำลือเป็นกษัตริย์องค์สุดท้าย จึงเป็นจุดยึดโยงความสัมพันธ์ของคนลื้อทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และลื้อที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และลื้อที่สิบสองปันนา รวมถึงประวัติศาสตร์ในการอพยพของบรรพบุรุษของคนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีการเดินทางมาจากสิบสองปันนามาหลายเส้นทาง แล้วมีการแยกกันออกไปหาพื้นที่ทำกินและตั้งชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในอำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ เช่น จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน รวมถึงบริเวณประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลายเมือง รวมถึงแขวงบ่อแก้ว ที่มีพื้นที่อยู่ตรงข้ามกับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย แม้ว่าจะแยกย้ายกันไปอยู่คนละพื้นที่แต่หากมีการไต่เลียงถึงประวัติศาสตร์การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของลื้อก็จะทำให้เห็นเส้นทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการของความสัมพันธ์ของคนลื้อในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน และส่งผ่านมายังคนลื้อรุ่นต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

2.3.2 ความเชื่อเรื่องผีและสายสกุลที่สืบเนื่องมาจากเมืองอุและเมืองสิงห์ ที่เป็นเสมือนระบบการปกครองของชุมชนลื้อ ที่เรียกว่า “ไตเฮือน” ที่หมายถึง การอยู่รวมกันของชุมชนชาวลื้อที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีและสายสกุลที่สืบเนื่องมาจากเมืองอุและเมืองสิงห์ มีการสืบเชื้อสายหรือการสืบผีที่มีลักษณะความเป็นอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนของคนที่เป็นเหมือนญาติกันโดยการสืบสายมาจากบรรพบุรุษ จำนวน 5 ไตเฮือน คือ ไตเฮือนน้ำห้วย ไตเฮือนกอขาม ไตเฮือนนาย ไตเฮือนกลาง และไตเฮือนก้างเถิน ซึ่งไม่มีลายลักษณ์อักษรระบุไว้แต่มีการเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สิ่งที่คนลื้อที่ชุมชนศรีดอนชัยเคารพนับถือคือเจ้าบ่อพญาคำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มาจากเมืองอุหรือเมืองสิงห์ การตั้งชื่อ “ไตเฮือน” แต่ละชื่อนั้นสืบสายกันมาตามประวัติศาสตร์ที่เคยอยู่ในสิบสองปันนา ชุมชนลื้อแต่ละพื้นที่มีการตั้งชื่อไตเฮือนแตกต่างกันไปบ้างแต่ไม่มากนัก คนลื้อในชุมชนศรีดอนชัยมีการสืบผีและสายสัมพันธ์มาจากเมืองอุ สิบสองปัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ในอดีตและในปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งหากเป็นคนลื้อที่เดินทางเข้ามากลุ่มเดียวกันจะมี

การปกครองโดยใช้ “ระบบไตเฮือน” เหมือนกัน ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็เช่นกัน พบว่าในบ้านท่าฟ้าแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีจำนวนไตเฮือน ทั้งหมด 6 ไตเฮือน คือ 1) ไตเฮือนกลาง มีจำนวนมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นไตเฮือนที่อยู่กลางหมู่บ้าน 2) ไตเฮือนก้อง 3) ไตเฮือนบ้านดี 1 4) ไตเฮือนบ้านดี 2 5) ไตเฮือนก้างเถื่อน 6) ไตเฮือนเกาะขาม ส่วนใหญ่มีต้นมะขามอยู่ใกล้ ๆ หรืออาจไม่มีก็ได้ การมีระบบไตเฮือนในชุมชนนี้ หากคนลื้อได้มีการพูดคุยกันและถามถึงระบบในชุมชนที่มี “ไตเฮือน” แล้ว จะช่วยทำให้คนลื้อรู้สึกถึงความเป็นกลุ่มหรือพวกเดียวกัน รู้สึกเหมือนเป็นญาติกัน

2.3.3 ความเชื่อและการนับถือผีบ้าน ผีเมือง ของชาวลื้อที่มีการสร้าง “ใจกลางบ้าน” หรือ “หลักใจกลางบ้าน” หรือ “ใจบ้าน” ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นสื่อบ้านสื่อบ้านเมือง นับเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของหมู่บ้าน ทั้งด้านความสามัคคี ความร่มเย็นเป็นสุขของคนในชุมชน โดยรวมทุกอย่างเป็นหนึ่งในเดียวอยู่ที่ใจกลางบ้าน และสามารถพบเห็นในชุมชนลื้อทั้งในไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้านลื้อ ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ชุมชนลื้อทั้งสามประเทศกำหนดวันทำพิธีกรรมสำคัญที่ใจกลางบ้านเพื่อสงเคราะห์บ้าน ในช่วงสงกรานต์ของทุกปี หรือในวันที่ 13 เมษายน เพื่อความเป็นสิริมงคลของชุมชนและเป็นการขอพรให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข หากได้เข้าไปเยี่ยมในชุมชนลื้อแล้วเห็นว่ามีใจกลางบ้านและมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องก็ช่วยให้การสร้างความสัมพันธ์กันได้เร็วขึ้น

2.3.4 ความเชื่อเรื่อง “ผีบรรพบุรุษ” ไม่ว่าชาวลื้อจะอพยพไปอยู่ที่ใดจะต้องเชิญผีบรรพบุรุษไปไว้ในชุมชนเพื่อเคารพและเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจให้กับคนในชุมชน เช่น การนับถือเจ้าบ่อพญาคำของชุมชนลื้อศรีดอนชัย และลื้อบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และชุมชนลื้อที่บ้านท่าฟ้า แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การนับถือ “เจ้าพ่อเต๋ยไ่แก่แจ้” ของชุมชนลื้อหาดบ้าย ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในแต่ละปีจะมีประเพณีเลี้ยงถวายผีบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การจัด “พิธีกำบ่อ” เป็นพิธี “เลี้ยงถวายเจ้าบ่อพญาคำ” หรือ “กำบ่อ” เป็นการไหว้ผีของบรรพบุรุษของชาวลื้อที่อำเภอเชียงของและลื้อที่บ้านท่าฟ้า แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ได้ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีต เป็นประเพณีที่ศักดิ์สิทธิ์ของ

คนลื้อ โดยปกติแล้วจะกำสองเดือนคือเดือนยี่และเดือนแปดเหนือ ประเพณีนี้ทำเพื่อเป็นการสักการะเจ้าบ่อพญาคำที่เป็นผีบรรพบุรุษที่ชาวลื้อเคารพนับถือ และได้นำมาจากเมืองอูแคว้นสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในอดีต และปัจจุบันอยู่ในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

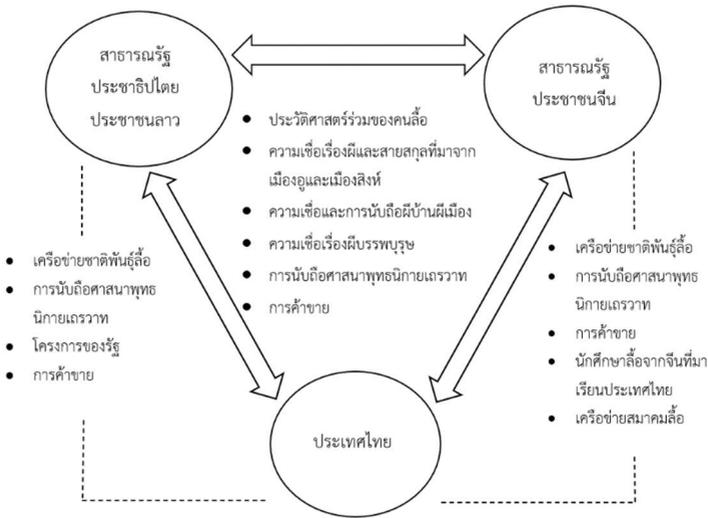
ในชุมชนลื้อบ้านหนองคำ เมืองวัง สิบสองปันนา พบว่ามีการนับถือผีบรรพบุรุษที่มีการนำเอาสัญลักษณ์แทนผีฝ่ายพ่อเรียก “ผีล้าเก้าเฮิ่น” จะแขวนไว้ในห้องรับแขก ในตัวบ้าน และสัญลักษณ์แทนผีฝ่ายแม่เรียกว่า “ผีล้า” โดยแขวนไว้นอกห้องหรือในส่วนที่เป็นทางเดิน หากครัวเรือนมีกิจกรรมอะไรหรือจะเดินทาง หรือใครไม่สบายก็จะบอกล่าวและขอพร แล้วนำเอาข้าวสารไปใส่ไว้ในภาชนะนี้

2.3.5 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านการนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท
ชาวลื้อถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทหรือไตที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท และมีความศรัทธาในพุทธศาสนา ดังนั้นการนับถือพุทธศาสนาเหมือนกันจึงเป็นสิ่งที่ช่วยยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อด้วยกัน ไม่ว่าจะในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน หากเห็นพุทธสถานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นวัด โบสถ์ พระพุทธรูป แล้วจะช่วยให้เริ่มความสัมพันธ์กันได้ง่าย และเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์กันได้รวดเร็ว แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อนแต่หากรู้ว่านับถือศาสนาพุทธแล้วจะช่วยให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กันได้ง่ายขึ้นและสามารถกระชับความสัมพันธ์กันได้เป็นอย่างดี

2.3.6 การยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านระบบการค้าขาย แม้ว่าด้วยสภาพภูมิประเทศของชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จะอยู่ห่างไกลจากสิบสองปันนามณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน แต่คนลื้อทั้งสองพื้นที่ก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีการยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านระบบการทำมาค้าขาย จากการที่คนในชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้รู้จักกับนักศึกษาลื้อจากสิบสองปันนาที่เข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักศึกษาลื้อจากสิบสองปันนา ที่ให้ความร่วมมือในการแสดงกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาเหล่านี้ได้ทดลองนำสินค้าประเภทผ้าทอจากชุมชนลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รวมถึงสินค้าจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ไปจำหน่ายยังสิบสองปันนา ซึ่งได้รับความ

สนใจเป็นอย่างดี ทำให้เกิดการสั่งสินค้าที่เป็นผ้าทอจากชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของ ไปจำหน่ายยังสิบสองปันนาในจำนวนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ นับเป็นจุดยึดโยงความสัมพันธ์อีก จุดหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของลื้อทั้งสองประเทศมีแน่นแฟ้นมากขึ้น

ลักษณะการยึดโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อทั้งสามประเทศ พบว่า มีการยึดโยงความสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายชาติพันธุ์ลื้อ เป็นความรู้สึกร่วมในการเป็นชาติพันธุ์ เดียวกัน ประวัติศาสตร์ของคนลื้อ ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ และการอพยพโยกย้าย ถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมลื้อ ความเชื่อและศาสนาพุทธ การค้าขาย การมีโครงการของรัฐ เครือข่ายนักศึกษาลื้อจากประเทศจีนที่เข้ามาเรียนในจังหวัดเชียงราย สมาคมลื้อ ปัจจัย ด้านอัตลักษณ์เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ยึดโยงความสัมพันธ์ของลื้อทั้งสามพื้นที่ ได้แก่ ภาษาที่สามารถสื่อสารกันได้ง่าย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี และ อัตลักษณ์ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรม ได้แก่ การนับถือผีบ้าน ผีเมือง ผีบรรพบุรุษ และการมี พิธีกรรมที่ใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อไทยกับลื้อจีนและ ลื้อไทยกับลื้อลาว พบว่ามีความเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ลักษณะ การยึดโยงความสัมพันธ์กันของลื้อไทยกับลื้อจีนนั้นมีความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่เพิ่มเข้ามา คือ เครือข่ายของสมาคมลื้อแห่งประเทศไทยที่เชื่อมความสัมพันธ์ข้ามประเทศไปยังลื้อ สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และเครือข่ายของนักศึกษาจีนที่เข้า มาเรียนในประเทศไทย และในส่วนของกรยึดโยงความสัมพันธ์กันของลื้อไทยกับลื้อลาว นั้นมีการยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นทางการของหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ เครื่องมือสื่อสารยังมีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนลื้อทั้งสามประเทศมีการ ติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิม โดยใช้การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ และ Facebook ดังที่ พ้ออินสม วงศ์ชัย อายุ 81 ปี Insom Wongchai (Personal Communication, December 2, 2019) ซึ่งเป็นคนลื้อในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อีเมลดังกล่าวว่า “ปัจจุบันการมีไลน์ มีเฟส ช่วย ให้คนลื้อได้รู้จักกันมากขึ้น ได้รู้จักพี่น้องลื้อต่างพื้นที่รวมทั้งลื้อในต่างประเทศได้มากขึ้น ด้วย” การยึดโยงความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อจีน ลาว และไทย สรุปลงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 สรุปลักษณะการยึดโยงความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ลื้อ จีน ลาว และไทย

Figure 3. A Summary of the Relationship Linkage of Lue Ethnic Groups in People's Republic of China, Laos PDR, and Thailand.

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการยึดโยงความสัมพันธ์ของคนลื้อสาธารณรัฐประชาชนจีน ลื้อสาธารณรัฐประชาชนลาว และลื้อที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บนฐานความเป็นชาติพันธุ์ลื้อด้วยกัน ความรู้สึกร่วมในการเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ประวัติศาสตร์ของคนลื้อ ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ และการอพยพโยกย้ายถิ่น การยึดโยงความสัมพันธ์กันผ่านงานประเพณีและวัฒนธรรมลื้อ ระบบความเชื่อ ศาสนา ระบบการค้าขาย และอัตลักษณ์ลื้อ เช่น ภาษาที่สามารถสื่อสารกันได้ง่าย และสร้าง ความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี และอัตลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การนับถือผีบ้าน ผีเมือง ผีบรรพบุรุษ และการมีพิธีกรรมที่ใกล้เคียงกัน มีบางส่วนที่เป็นการยึดโยงความสัมพันธ์ ผ่านเครือข่ายที่เป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานรัฐ และเครือข่ายชาติพันธุ์ลื้อในรูปแบบของสมาคมลื้อแห่งประเทศไทยที่เชื่อมความสัมพันธ์ข้ามประเทศไปยัง ลื้อสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง

“Who are the Lue?: Revisited Ethnic Identity in Lao, Thailand, and China” ของ Keyes (1993) ได้อธิบายเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของชาวลื้อในบริบทรัฐชาติของจีน ลาว และ ไทย โดยแสดงให้เห็นว่า “อุดมการณ์ชาตินิยม” ในฐานะที่เป็นกลไกทางการเมืองที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่ โดยการจัดจำแนกประชากรในประเทศให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่อง “เทคโนโลยีของอำนาจ” (Technology of Power) การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลื้อ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างและแสดงออกในหลายรูปแบบ บางครั้งสามารถแสดงออกในฐานะอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในระดับท้องถิ่นแต่บางครั้งกลายเป็น “อัตลักษณ์ที่ซื้อขายได้” (Marketable Identity) โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดพรมแดนในบริเวณชายแดนแถบลุ่มน้ำโขงมากขึ้น ส่งผลให้ผู้คนได้มีการติดต่อข้ามชาติกันมากขึ้นก็ยิ่งกระตุ้นให้เกิดอัตลักษณ์ลื้อแบบใหม่ ที่มีลักษณะแบบข้ามท้องถิ่นข้ามชาติขึ้นมา (Transnational Identity) (Changphuak, 2003, pp. 19-20) ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการเชื่อมโยงคนลื้อในไทยเข้ากับเครือข่ายญาติที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ สาธารณรัฐประชาชนจีน

การมีจุดร่วมสำคัญของคนลื้อในแต่ละพื้นที่คือการมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน การมีภูมิหลังของประเทศที่เคยมีการปกครองในระบบกษัตริย์ โดยมีเจ้าหม่อมคำลื้อเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของคนลื้อที่สิบสองปันนาเป็นสิ่งที่ทำให้คนลื้อที่อยู่ทุกพื้นที่รู้สึกถึงความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน มีรากเหง้าเหมือนกัน จึงเป็นพลังในการสร้างสัมพันธ์ของคนลื้อทุกพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานวันลื้อโลกในประเทศไทยที่มีการหมุนเวียนการจัดไปตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีคนลื้ออาศัยอยู่ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน การจัดกิจกรรมพบปะของแกนนำคนลื้อในสิบสองปันนา ความเชื่อเรื่องผีและสายสกุลที่สืบเนื่องมาจากเมืองอูและเมืองสิงห์ ความเชื่อและการนับถือผีบ้าน ผีเมือง ของชาวลื้อที่มีการสร้าง “ใจกลางบ้าน” หรือ “หลักใจกลางบ้าน” หรือ “ใจบ้าน” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของชุมชนลื้อทุกแห่ง และความเชื่อเรื่อง “ผีบรรพบุรุษ” นับว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ Baba (2014) เรื่อง Relatedness and Belonging: The Tai Lue Community in Nan ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และการเป็น

ส่วนหนึ่งของชุมชนลื้ออำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่ได้ย้ายมาจากเมืองหล้า สิบสองปันนามลพยุคนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อ 200 ปีที่ผ่านมา ชาวลื้อได้สืบทอดพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ (Guardian spirit ritual) ที่มีต้นกำเนิดมาจากเมืองสิบสองปันนาที่พวกเขาจากมา ชาวลื้อได้แสดงความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เช่น การพูด การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี และอาหาร เพื่อแสดงให้เห็นถึงความผูกพันและการเชื่อมต่อกับสถานที่เดิมของพวกเขาในเมืองสิบสองปันนา ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ไม่เพียงแต่ให้โอกาสในการรักษาอัตลักษณ์ของคนลื้อที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของการย้ายถิ่นฐานหรือต้นกำเนิดของพวกเขา แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือความสัมพันธ์ของชาวลื้อที่กระจายอยู่ในประเทศไทย จีน และลาว ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับเครือข่ายการทำงานหรือการศึกษา สัญลักษณ์ของลื้อกลายเป็นเครื่องหมายยืนยันสำนึกความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนลื้อ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่ตนอาศัยอยู่หรือชุมชนอื่นก็ตาม นอกจากชุมชนในฐานะหน่วยอาณาเขตที่มีขอบเขตแล้วยังมีเครือข่ายการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของชุมชน จิตวิญญาณ ผู้ปกครองของพวกเขาคือเจ้าหลวงเมืองหล้า เป็นสัญลักษณ์ของความทรงจำการอพยพย้ายถิ่นฐานจากสิบสองปันนาของชาวลื้อ เช่นเดียวกับคนลื้อที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และลื้อที่แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และลื้อที่สิบสองปันนามีเจ้าหม่อมคำลือกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งสิบสองปันนา เป็นตัวเชื่อมร้อยให้คนลื้อทั้งสามประเทศใกล้ชิดกันมากขึ้น

การยึดโยงความสัมพันธ์กันของคนลื้อผ่านการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน การมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธในกรณีของการร่วมทำบุญในงานบวชสามเณรของคนลื้อ กล่าวคือคนลื้อทั้งชายและหญิงที่ไม่มีลูกผู้ชายและต้องการทำบุญผ่านการบวชสามเณรซึ่งคนลื้อเชื่อว่าจะทำให้ได้บุญใหญ่นั้น เรียกว่าการเป็น “แม่ยก พ่อยก” ของคนลื้อที่หาดบ้าย สอดคล้องกับงานเขียนของ ครุคำแพง มณีวงศ์ ที่ได้กล่าวถึง “การบวชเณร” ของลื้อที่เมืองสิงห์ที่เรียกว่า “บวชพระน้อย” หรือ “บวชลูกแก้ว” หากครอบครัวไหนมีลูกชายจะบวชจะต้องไปหาผู้ที่มีจิตศรัทธาที่จะบวชให้ที่เรียกว่า “พ่อยก แม่ยก” (Premjitt & Panyakaew, 2015) แต่อาจมีความแตกต่างกันตรงที่ที่บ้านหาดบ้ายคนที่ไม่มีลูกผู้ชายต้องไปขอร่วมทำบุญกับการบวชสามเณรของลูกชายคนอื่น ข้อค้นพบครั้งนี้

ทำให้เห็นว่าในชุมชนลื้อแต่ละแห่งนอกจากมีความเป็นเครือข่ายที่เป็นเครือญาติกันอย่างเหนียวแน่นแล้ว ยังมีระบบสังคมและวัฒนธรรมอีกหลายส่วนที่ช่วยให้เกิดการขยายเครือข่ายของคนลื้อมากขึ้น

การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของลื้อในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน หลังจากที่ได้มาอยู่ในประเทศไทยแล้วได้มีการขยายเครือข่ายคนลื้อไปยังพื้นที่อื่น ๆ และตั้งเป็นชุมชนลื้อแห่งใหม่ มีการขยายเครือข่ายไปในระดับที่กว้างขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Viry (2012) ที่พบว่าผู้พลัดถิ่นหรือผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานในรัฐใหม่มากกว่า 10 ปีขึ้นไปจะก่อให้เกิดเครือข่ายที่แพร่กระจายไปตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และสร้างเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมของคนเหล่านั้นเพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตในสังคมใหม่ ซึ่งเครือข่ายทำให้สามารถรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ต่อครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และสามารถรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนได้ด้วยการปรับปรนกับวิถีชีวิตในสังคมใหม่ แม้ว่าจะมีเวลาและระยะทางเป็นสิ่งขวางกั้น การรักษาความสัมพันธ์นั้นสามารถทำได้ด้วยกันหลายวิธีตามความสะดวกของผู้ย้ายถิ่น อาทิ ผ่านการปฏิสัมพันธ์และสื่อเชิงโต้ตอบที่แตกต่างกันซึ่งการติดต่อสื่อสารมีผลต่อความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและหละหลวม (Granovetter, 1973) โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้น ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ของคนลื้อที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ มีความใกล้ชิดกันมากขึ้นด้วย เป็นเหมือนสิ่งที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อทั้งสามแผ่นดิน เพื่อสร้างและรักษาความสัมพันธ์ไว้ ผู้พลัดถิ่นปัจจุบันมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากกลยุทธ์และทรัพยากรต่าง ๆ ถูกนำมาใช้เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในระยะทางไกล (Larsen, Urry, & Axhausen, 2006) การติดต่อสื่อสารโดยการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นการสื่อสารไร้พรมแดนทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถติดต่อกับครอบครัว ญาติ เพื่อน และคนรู้จักได้ แม้ว่าจะระยะทางจะเป็นปัญหาสำคัญ (Axhausen & Frei, 2008; Licoppe, 2004) ความผูกพันข้ามชาติที่มีความยั่งยืนและมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ต่อถิ่นกำเนิดจนจะมีผลต่อการเคลื่อนย้ายของผู้ย้ายถิ่นให้รู้สึกสำนึกถึงรากเหง้าและบรรพบุรุษของตน (Clifford, 1994) ซึ่งความผูกพันข้ามชาติก่อตัวในการเคลื่อนย้ายที่แตกต่างกัน (Dahinden, 2010) ความจำเป็นที่จะต้องย้ายถิ่นให้โอกาสในการใช้

เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในการอยู่ใกล้เคียงกันโดยอาศัยความคิดการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อความใกล้ชิดเหมือนอยู่ร่วมกัน (Larsen, Urry, & Axhausen, 2006) และการพบเจอกัน (Meetingness) (Urry, 2003)

ระบบการค้าขายชายแดนไทย-ลาว รวมถึงการมีการสร้างสะพานเชื่อมเศรษฐกิจที่อำเภอเชียงของ เป็นอีกจุดหนึ่งที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อทั้งสามประเทศด้วยกัน มีค้าขายข้ามแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วผ่านไปสาธารณรัฐประชาชนจีน และการค้าขายโดยใช้เส้นทางแม่น้ำโขงยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Powedder (2018) ที่ได้ศึกษาการข้ามชาติของลื้อ ขนาดของความสัมพันธ์ทางการค้า และเครือข่ายในลาวตามพรมแดนจินตอนใต้ (ยูนนาน) ลาว และไทย ที่พบว่าพรมแดนของมณฑลยูนนาน (ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน) ภาคเหนือของไทย และภาคเหนือของลาวมีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นธรรมชาติผ่านเส้นทางแม่น้ำโขง ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการเมือง กลุ่มที่พูดภาษาไทย (Tai-Speaking Groups) ได้แก่ ไทลื้อ เป็นกลุ่มที่มีประชากรเคลื่อนที่มากที่สุดในดินแดนที่เป็นพื้นที่เชื่อมต่อเหล่านี้ ส่งผลให้มีโครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในระดับภูมิภาคที่มีการเชื่อมต่อและบูรณาการข้ามพรมแดนเพิ่มขึ้น เช่นอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) "คุณหมิง-กรุงเทพฯไฮเวย์" ได้รับการตีความในที่สาธารณะเช่นเดียวกับวาทกรรมด้านการศึกษาที่ทำให้เกิดการฟื้นตัวของกระแสะเก่าแก่ของ "โลกของไท" (Tai world) ที่ไร้พรมแดน ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ข้ามชาติ เขาระบุว่าความสำคัญด้านมิติทางเศรษฐกิจของลื้อข้ามชาติมีความสัมพันธ์ทางการค้าและเครือข่ายขนาดเล็กทั่วยูนนาน ลาว และไทย การค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ก็พบว่าสอดคล้องกันคือคนลื้อมีการค้าขายข้ามพรมแดนกันเป็นปกติ เช่น การค้าขายสินค้าที่เป็นอาหารตามธรรมชาติ และการค้าขายผลไม้จากหมู่บ้านไทลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงของ ผ่านพ่อค้าคนกลางลื้อที่อยู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และรับไปขายต่อที่จีน เช่นเดียวกับงานของ Powedder (2018) ที่พบว่ามีการซื้อขายผลไม้ไทยจากหมู่บ้านไทลื้อในภาคเหนือของประเทศไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านลาวและต่อไปยังประเทศจีน และมีพลวัตการค้าขายที่แตกต่างกันของเศรษฐกิจชายแดนทั้งสามประเทศในวงกว้างขยายไปสู่การปฏิสัมพันธ์

ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อทั้งสามประเทศ เป็นสิ่งที่ช่วยเน้นย้ำในด้านการยึดโยงความสัมพันธ์ของคนลื้อทั้งสามประเทศผ่านการค้าขาย งานวิจัยนี้ ยังพบว่า นอกจากการค้าขายข้ามแดนทั้งในทางรถและทางเรือแล้ว ยังมีการค้าขายข้ามแดนผ่านคนกลาง ที่เป็นนักศึกษาจีนที่มาเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายด้วย ปัจจุบันมีชาวจีนนิยม ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดเชียงราย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนักศึกษาลื้อจากสิบสองปันนาที่มาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้รู้จักกับคนลื้อ มีชุมชนศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และได้นำสินค้าประเภทผ้าทอจากชุมชนลื้อในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รวมถึงสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของคนลื้อจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ไปจำหน่ายที่สิบสองปันนา ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่เป็นการยึดโยงความสัมพันธ์ของคนลื้อทั้งสองประเทศ หลังจากโครงการวิจัยสิ้นสุด ยังพบว่ายังมีพ่อค้าคนจีนที่เมืองฮาย สิบสองปันนา ได้เดินทางมารับซื้อผ้าทอลื้อถึงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และมีแนวโน้มที่จะมีการซื้อขายสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ลื้อจำนวนมากในอนาคต เพราะที่สิบสองปันนาไม่มีการทอผ้าแล้ว แต่ยังมีการสวมใส่ชุดลื้ออยู่ จึงมีความต้องการผ้าทอลื้อจำนวนมาก ปัจจุบันยังมีระบบการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้รวดเร็วมากขึ้นด้วย

ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งของคนลื้อ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการยึดโยงความสัมพันธ์คือ ประเด็นความเป็นชาติพันธุ์ลื้อ ไม่ว่าจะ เป็นระบบความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม คนลื้อมีการแสดงออกถึงตัวตนค่อนข้างชัดเจน มีการรื้อฟื้นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นลื้อเพื่อนำเสนอต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง และยังนำเอาอัตลักษณ์ดังกล่าวเชื่อมโยงสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายด้วยผ้าทอไทลื้อที่ทำให้คนลื้อเห็นแล้วสามารถพูดคุยกันได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น สอดคล้องกับงานเขียนของวิชุดา มาตันบุญ เกี่ยวกับวิถีการทอผ้าของผู้หญิงลื้อและอัตลักษณ์ของผ้าทอไทลื้อที่เป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่า ที่สามารถพบเห็นทั่วไปในชุมชนลื้อในอดีต แม้ว่าปัจจุบันจะมีให้เห็นน้อยลง (Matanboon, 2018) แต่ลวดลายผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์ของคนลื้อก็สามารถทำหน้าที่เชื่อมสัมพันธ์คนลื้อด้วยกันได้เป็นอย่างดี การวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่าความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนลื้อยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่

ช่วยให้เกิดกลุ่มทางสังคมในชุมชนลื้อที่เข้มแข็งด้วย ปัจจัยสำคัญด้านนโยบายสำคัญของประเทศไทย เช่น การสร้างสะพานเชื่อมโยงไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อต้องการเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างประเทศกับสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ยังทำให้เกิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนลื้อทั้งสามประเทศ

สถานการณ์ในช่วง 10 ที่ผ่านมามีนักศึกษาจีนจากสิบสองปันนาเข้ามาเรียนในจังหวัดเชียงรายจำนวนมาก นักศึกษาเหล่านี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ของคนลื้อในไทยและจีนให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ชุมชนลื้อที่อำเภอเชียงของได้เชิญนักศึกษาจีนไปร่วมแสดงวัฒนธรรมชาติพันธุ์สิบสองปันนาในงานประเพณีจุลกฐินหลายครั้ง และยังมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนลื้อทั้งสามประเทศอย่างใกล้ชิดมากขึ้นคือ การมีระบบเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมคนทั่วโลกเข้าใกล้กัน การสร้างเครือข่ายในโลกออนไลน์ของชาวลื้อ เป็นการเปิดโลกทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้อย่างใกล้ชิดและรวดเร็ว และมีการขยายความสัมพันธ์ไปยังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของตนเอง อย่างไรก็ตามในช่วงที่มีการระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนลื้อทั้งสามพื้นที่ โดยเฉพาะคนลื้อที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับคนลื้อที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เคยเดินทางไปมาหากันในรูปแบบของเครือข่ายและการค้าขาย ทำให้มีความใกล้ชิดกันน้อยลงเพราะมีการปิดด่านชายแดน ที่ข้ามไปสปป.ลาวและจีน แต่ก็พบว่าสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์ของคนลื้อได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการทบทวนวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในสามประเทศคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลื้อในแต่ละประเทศและเป็นประโยชน์

ต่อการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ลื้อในประเทศไทยและการพัฒนาพื้นที่ชุมชนชายแดนของ
ไทยที่ส่วนใหญ่มีคนลื้ออาศัยอยู่

2. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบระบบในสังคมที่มีอยู่ในชุมชนลื้อทั้งสามประเทศ
เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนหรือความแตกต่างของระบบในสังคมลื้อแต่ละพื้นที่ และส่งผล
ต่อความสัมพันธ์ของคนลื้อในภาพกว้างอย่างไรบ้าง และความสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำไปสู่
การสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านการเมืองและความมั่นคง (Political-Security)
ด้านเศรษฐกิจ (Economic) และด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural) ได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- Axhausen, K. W., Frei, A. (2008). *Contacts in a Shrunken World*. In: *Paper presented at the 86th Annual Meeting of the Transportation Research Board, Washington, D.C.*
- Baba, Yuji (2014). *Relatedness and Belonging: The Tai Lue Community in Nan*. University of Sydney, Australia.
- Changphuak, S. (2003). *Lue at Phanom: the cultural relations in touristic space, Luang Prabang province, Lao*. Master of Arts thesis. Social Sciences. Chiangmai University, Chiang Mai.
- Clifford, J. (1994). *Diasporas*. *Cultural Anthropology*. 9(3), 302–338.
- Dahinden, J. (2010). *The dynamics of migrants' transnational formations: between mobility and locality*. In: *Baubock, R., Faist, T. (Eds.), Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*. Amsterdam University Press, Amsterdam, pp. 51–72.
- Geo - Informatics and Space Technology Development Agency. (2022). *Mekong River*. Retrieved 10 February 2022, from https://www.gistda.or.th/news_view.php?n_id=6513&lang=TH.

- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Community Psychology* 78, pp. 1360–1380.
- Keyes, C. (1993). *Who Are The Lue? Revisited Ethnicity in Laos, Thailand, and China*. WA: University of Washington.
- Larsen, J., Urry, J. and Axhausen, K.W. (2006). *Mobilities, Networks, Geographies*. Ashgate, Aldershot.
- Leepreecha, P. (2015). *Economy Identity Opium Hmong Chiang Mai*. Research Report. Khon Kaen University.
- Licoppe, C. (2004). ‘Connected’ presence: the emergence of a new repertoire for managing social relationships in a changing communication technoscape. *Environ. Plan. Soc. Space* 22 (1), pp. 135–156.
- Matanboon, W. (2018). The Conservation, Continue and Staying of Weave Wisdom Reflection of Tai–Lu Wisdom Adaptation in Chiang Khong District, Chiang Rai Province. *Journal of Cultural Approach*. 19(35), 89-96.
- Matanboon, W. (2019). *Ethnic records of the Sridonchai community Chiang Khong District Chiang Rai*. Lan Na Thi ethnic learning center, Social Research Institute, Chiang Mai University. Nuntapun Printing.
- Matanboon, W. (2019). *Food Unseen Tai Lue Volume 1*. Chiang Mai: Lan Na Thi ethnic learning center, Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Matanboon, W. (2019). *Food Unseen Tai Lue Volume 2*. Chiang Mai: Lan Na Thi ethnic learning center, Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Matanboon, W. (2019). *Weaves, fabric patterns, Tai Lue wisdom, Volume 1*. Chiang Mai: Lan Na Thi ethnic learning center, Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Matanboon, W. et al. (2013). *Ethnography of the Thai plains in Lanna*. Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University.

- Prangwattanakun, S. (1993). *Lanna to Lan Xang*. Bangkok: Aroonkarpim Limited Partnership.
- Premchit, S. and Panyakaew, W. (2015). *Legend of Lue local history, Dan Din, Chiang Rung Muang Yong, Muang Sing*. Chiang Mai: wanida karpim.
- Ritphen, S. (2007). *Visit Yung Thong Land, Xishuangbanna, Kingdom of Mekong ... Land of arts and culture Tai Lue way of life*. Chaingmai: Nopburee press.
- Simon Cristian Powedder. (2018). *Exploring the Transnational World of Lao Small Scale Readers in the Yunnan, Laos, Thailand Borderland*. Thesis, Department of Southeast Asia Studies. National University of Singapore.
- Suwansathit, S. (1992). *Tracing Tai Lue Textiles from Lanna to Xishuangbanna: Introduction and Observations on Faith in Buddhism and the Succession of Thai Lue Textiles at Xishuangbanna*. Office of the National Cultural Commission.
- Thippimol, O., Saigampa, T., Preecharushh, D., Ganjanakhumdee, S. and Khamkhum, A. (2011). *Boundaries of Siam/Thailand-Malaysia-Burma-Laos-Cambodia*. Bangkok: The Foundation for The Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project.
- Urry, J. (2003). Social Networks, travel and talk. *British Journal of Sociology* 54 (2),155–175, <http://dx.doi.org/10.1080/0007131032000080186>.
- Vadhanaphuti, C., Leepreecha, P. and Suknaphasawat, J. (1991). *Ethnic Studies in Laos and Thailand*. Report on the seminar. Chiang Mai.
- Viry, G. (2012). Residential mobility and the spatial dispersion of personal networks: effects on social support. *Soc. Netw.* 34 (1), 59–72.
- Wongthes, S. (1994). *The thais were always here in Southeast Asia*. Bangkok: Silpawattanatham.